

V Bruseli 11. decembra 2008
S407/08

Správa o vykonávaní Európskej bezpečnostnej stratégie

- zaistenie bezpečnosti v meniacom sa svete -

Zhrnutie

Päť rokov po prijatí Európskej bezpečnostnej stratégie nesie Európska únia na svojich pleciach väčšiu zodpovednosť ako kedykoľvek predtým.

EÚ je aj naďalej prístavom stability. Jej rozšírením sa rozšírila aj demokracia a prosperita na kontinente. Situácia sa zlepšuje aj na Balkáne. Susedskou politikou sa vytvoril pevný rámec pre budovanie vzťahov s partnermi na juhu a východe, pričom sa prostredníctvom Únie pre Stredozemie a Východného partnerstva dal týmto vzťahom nový rozmer. Od roku 2003 prináša EÚ nový rozmer čoraz viac aj do riešenia kríz a konfliktov na miestach, ako je napríklad Afganistan a Gruzínsko.

Napriek tomu dvadsať rokov po skončení studenej vojny čelí Európa čoraz komplexnejším hrozbám a výzvam.

Stále nie sú vyriešené konflikty na Blízkom východe a inde na svete, ďalšie vznikajú dokonca aj v našom susedstve. Zlyhanie štátu má nepriaznivý vplyv na našu bezpečnosť z dôvodu šírenia trestnej činnosti, nezákonného prisťahovalectva a v poslednom období aj pirátstva. Nová hrozba, ktorá nás zasahuje aj vnútri našich spoločností, prichádza zo strany terorizmu a organizovanej trestnej činnosti. Irán výrazne pokročil vo vývoji svojho jadrového programu, ktorý ohrozuje stabilitu v regióne, ako aj celý systém nešírenia jadrových zbraní.

Globalizácia prináša nové príležitosti. Vysoký rast, ktorý zaznamenal rozvojový svet na čele s Čínou, zbavil milióny ľudí chudoby. Globalizácia však predstavuje hrozby, ktoré sú komplikovanejšie a navzájom prepojenejšie. Hlavné tepny našej spoločnosti – informačné systémy a dodávky energie – sa stali zraniteľnejšími. Následkom globálneho otepľovania a degradácie životného prostredia sa mení tvár planéty. Globalizáciou sa okrem toho urýchľuje prerozdelenie moci a prejavujú sa ňou rozdiely v hodnotách. Nedávne finančné otrasy postihli rovnako rozvinuté aj rozvojové krajiny.

Rovnako ako v minulosti aj teraz Európa na tieto nové výzvy vyspeje.

EÚ pomocou jedinečného súboru nástrojov už prispieva k bezpečnejšiemu svetu. Doteraz sme sa venovali budovaniu bezpečnosti ľudí tým, že sme sa snažili o znižovanie chudoby a nerovnosti, presadzovali sme dobrú správu vecí verejných a dodržiavanie ľudských práv, posilňovali rozvoj a riešili základné príčiny, z ktorých vyrastajú konflikty a nízka bezpečnosť. EÚ aj naďalej predstavuje najväčšieho darcu krajinám v núdzi. Na dosiahnutie trvalej stabilizácie je však potrebná dlhodobá angažovanosť.

Za posledné desaťročie sa v rámci Európskej bezpečnostnej a obrannej politiky, ktorá je integrálnou súčasťou našej Spoločnej zahraničnej a bezpečnostnej politiky, nasadilo viac ako 20 misií zameraných na zvládanie širokej škály kríz – od misie na budovanie mieru v Acehu po cunami po ochranu utečencov v Čade –, čím naša politika získala množstvo skúseností a schopností.

Tieto úspechy sú výsledkom príznačného európskeho prístupu k zahraničnej a bezpečnostnej politike. Uspokojenie by však nebolo namieste. Aby sme boli schopní zaručiť bezpečnosť našich občanov a naplniť ich očakávania, musíme byť pripravení formovať udalosti. To znamená, že musíme rozmýšľať strategickjšie a naše konanie musí byť účinnejšie a viditeľnejšie na celom svete. Naš úspech je väčší, keď konáme včas a jednotne, využívame vhodné schopnosti a máme trvalú podporu verejnosti.

Na zabezpečenie trvalých riešení konfliktov sa musia spojiť všetci aktéri v regióne, ktorí majú na mieri záujem. Zvrchované vlády musia prijať zodpovednosť za dôsledky svojich krokov a nieť spoločnú zodpovednosť za ochranu obyvateľstva pred genocídou, vojnovými zločinmi, etnickými čistkami a zločinom proti ľudskosti.

Je dôležité, aby všetky krajiny dodržiavali základné zásady Charty OSN a zásady a záväzky Organizácie pre bezpečnosť a spoluprácu v Európe (OBSE). Musí byť jednoznačne jasné, že zvrchovanosť, nezávislosť a územná celistvosť štátov, ako aj mierové riešenie sporov sú zásady, o ktorých sa nerokuje. Na riešenie územných otázok sa nesmie používať vojenská sila ani hrozby – nikde.

Európa musí zohrávať vedúcu úlohu pri obnove multilaterálneho poriadku na celosvetovej úrovni. Na špičke medzinárodného systému stojí OSN. Všetko, čo EÚ v oblasti bezpečnosti podniká, je prepojené s cieľmi OSN. Spolupráca so Spojenými štátmi a ostatnými partnermi na celom svete nám ponúka výnimočnú príležitosť na obnovenie multilateralizmu. Transatlantické partnerstvo opierajúce sa o spoločné dejiny a spoločnú zodpovednosť aj naďalej znamená pre Európu nenahraditeľný základ. V záujme lepšej spolupráce pri zvládaní kríz musia EÚ a NATO prehĺbiť strategické partnerstvo.

V posledných piatich rokoch EÚ významne napredovala. Naš príspevok k lepšiemu svetu je všeobecne uznávaný. Ale napriek všetkému, čo sa nám už podarilo dosiahnuť, predstavuje Európska bezpečnostná stratégia prácu, v ktorej je potrebné pokračovať. Aby sa nám podarilo plne realizovať náš potenciál, musíme byť *ešte schopnejší, ešte súdržnejší a ešte aktívnejší*.

Úvod

Európska rada prijala Európsku bezpečnostnú stratégiu (ESS) v decembri 2003. Po prvý raz sa ňou ustanovili zásady a vymedzili jednoznačné ciele smerovania bezpečnostných záujmov EÚ, ktoré sa opierajú o naše základné hodnoty. Stratégia je komplexná a stále plne relevantná.

Cieľom tejto správy nie je ESS nahradiť, ale ju doplniť. Ponúka príležitosť zhodnotiť, ako sa nám dosiaľ darilo, a čo je ešte možné na vylepšenie realizácie urobiť.

I. GLOBÁLNE VÝZVY A HLAVNÉ HROZBY

V ESS sa určil súbor hrozieb a výziev, ktoré stoja pred našimi bezpečnostnými záujmami. Po piatich rokoch sa tieto hrozby a výzvy nestratili: niektoré sú závažnejšie a všetky sú komplexnejšie.

Šírenie zbraní hromadného ničenia

Šírenie zbraní hromadného ničenia (ZHN) zo strany štátov i teroristov sa v ESS identifikovalo ako „potenciálne najväčšia hrozba bezpečnosti EÚ“. V posledných piatich rokoch sa toto riziko ešte zvýšilo, čím vzniká tlak na multilaterálny rámec. Aj keď Líbya svoj program ZHN zrušila, Irán so Severnou Kóreou si dôveru medzinárodného spoločenstva ešte len musia získať. Pravdepodobný návrat civilnej jadrovej moci v nadchádzajúcich desaťročiach v prípade, že ho nebudú sprevádzať vhodné záruky, bude znamenať pre systém nešírenia ZHN nové výzvy.

EÚ sa v rámci svojej stratégie zameranej na ZHN, prijatej v roku 2003, aktívne angažovala na multilaterálnych fórach a stála v popredí medzinárodného úsilia zameraného na riešenie iránskeho jadrového programu. V stratégii sa zdôrazňuje prevencia, ktorá sa má dosiahnuť spoluprácou s OSN a prostredníctvom multilaterálnych dohôd, tým, že sa EÚ stane hlavným darcom, a spoluprácou s tretími krajinami a regionálnymi organizáciami na skvalitňovaní ich schopností pri predchádzaní šíreniu ZHN.

V takomto prístupe by sme mali pokračovať s tým, že ho podporíme politickými a finančnými opatreniami. Zásadným prvkom bude úspešný výsledok konferencie v roku 2010, na ktorej sa preskúma Zmluva o nešírení jadrových zbraní s dôrazom na posilnenie režimu nešírenia ZHN. Vyviníme úsilie, aby táto konferencia vyvážená, účinne a konkrétne prispela k zintenzívneniu medzinárodného úsilia zameraného proti šíreniu ZHN a na odzbrojenie a zabezpečenie zodpovedného vývoja mierového využitia jadrovej energie v krajinách, ktoré o to majú záujem.

Ďalej musíme pracovať aj na osobitných otázkach, medzi ktoré patrí: podpora EÚ zameraná na multilaterálny prístup k cyklu jadrového paliva; boj proti financovaniu šírenia ZHN; opatrenia na zabezpečenie biologickej ochrany a bezpečnosti; riešenie otázky šírenia nosičov jadrových zbraní, najmä balistických rakiet. Mali by sa otvoriť rokovania o multilaterálnej zmluve o zákaze výroby štiepneho materiálu do jadrových zbraní.

Terorizmus a organizovaná trestná činnosť

Jednu z hlavných hrozieb pre náš život predstavuje v Európe, ale i celosvetovo terorizmus. Útoky, ktoré sa odohrali v Madride a Londýne, pričom ďalšie sa podarilo zmariť, a domáce teroristické skupiny naberajú na našom kontinente na závažnosti. Naše spoločnosti naďalej ohrozuje organizovaná trestná činnosť, nedovolené obchodovanie s drogami, ľuďmi a zbraňami spolu s medzinárodným podvodom a praním špinavých peňazí.

Od roku 2003 sa EÚ podarilo dosiahnuť pokrok pri riešení prostredníctvom dodatočných opatrení v rámci Únie ako súčasť Haagskeho programu z roku 2004, ako aj novej stratégie pre vonkajší rozmer oblasti spravodlivosti a vnútorných vecí, prijatej v roku 2005. Nimi sa uľahčilo cezhraničné vyšetrovanie a koordinácia trestného stihania. Stratégia EÚ na boj proti terorizmu, ktorá bola tiež prijatá v roku 2005, sa zakladá na dodržiavaní ľudských práv a medzinárodného práva. Jej prístup sa zakladá na štyroch elementoch: predchádzanie radikalizácii a náboru teroristov, ako aj faktorom, ktoré k nim vedú; ochrana možných cieľov; stíhanie teroristov; a reakcia na následky útoku. Aj keď opatrenia na vnútroštátnej úrovni sú naďalej najdôležitejšie, významný krok vpred na európskej úrovni predstavuje vymenovanie koordinátora pre boj proti terorizmu.

V rámci EÚ sme už na ochrane našich spoločností pred terorizmom urobili mnoho. Mali by sa sprísniť koordináčne dojednania na zvládanie veľkých teroristických incidentov, najmä incidentov, pri ktorých sa použijú chemické, rádiologické, jadrové alebo biologické materiály, na základe už existujúcich rámcov, medzi ktoré patria dojednania krízovej koordinácie a mechanizmus civilnej ochrany. Ďalej je potrebné pracovať na riešení otázky financovania terorizmu a na účinnej a komplexnej politike EÚ pre výmenu informácií, v ktorej by sa mala náležite zohľadňovať ochrana osobných údajov.

Potláčaním extrémistických ideológií a odstraňovaním diskriminácie musíme zintenzívniť boj proti radikalizácii a náboru teroristov. Významnú úlohu v tomto úsilí má medzikultúrny dialóg uskutočňovaný prostredníctvom takých platforiem, ako je Aliancia civilizácií.

V súvislosti s organizovanou trestnou činnosťou je potrebné prehľbiť existujúce partnerstvá s hlavnými partnermi, s našimi susedmi, ako aj v rámci OSN s cieľom riešiť otázku pohybu osôb a policajnej a justičnej spolupráce. Zásadným prvkom v tomto kontexte je uplatňovanie existujúcich nástrojov OSN. Mali by sme ešte viac posilniť partnerstvo so Spojenými štátmi americkými, okrem iného aj v oblasti výmeny a ochrany údajov, zamerané na boj proti terorizmu. Mali by sme rozšíriť aj schopnosti našich partnerov v južnej Ázii, Afrike, ako aj našich južných susedov. EÚ by mala podporovať multilaterálne snahy, a to najmä v rámci OSN.

Potrebuje zlepšiť prepojenie medzi vnútorným a vonkajším rozmerom. Je potrebné skvalitniť koordináciu, zvýšiť transparentnosť a umocniť flexibilitu v jednotlivých agentúrach ako na vnútroštátnej, tak na európskej úrovni. To sa už stanovilo v ESS pred piatimi rokmi. Dosiahnutý pokrok je pomalý a nedostatočný.

Kybernetická bezpečnosť

Moderné ekonomiky sú vo významnej miere závislé od kritickej infraštruktúry, ktorá zahŕňa oblasť dopravy, komunikácií a dodávania energie, ako aj internet. Trestnou činnosťou na internete sa zaoberá Stratégia EÚ pre bezpečnú informačnú spoločnosť, ktorá sa prijala v roku 2006. Útoky proti súkromným, ako aj štátnym informačným systémom v členských štátoch EÚ, ktoré predstavujú novú potenciálnu ekonomickú, politickú a vojenskú zbraň, však priniesli nový rozmer.

Preto je v tejto oblasti potrebné vynaložiť ďalšie úsilie zamerané na preskúmanie komplexného prístupu EÚ, zvýšenie osvetly a rozšírenie medzinárodnej spolupráce.

Bezpečnosť dodávok energie

V posledných piatich rokoch sa zvýšili obavy týkajúce sa energetickej závislosti. Znižovanie produkcie v Európe znamená, že do roku 2030 sa bude musieť dovážať až do 75 % našej spotreby ropy a plynu. Toto dovážané množstvo bude pochádzať z malého počtu krajín, pričom v mnohých z nich je ohrozená stabilita. Čelíme teda celému radu bezpečnostných výziev, ktoré si vyžadujú zodpovedný prístup a solidaritu zo strany všetkých členských štátov.

Našou odpoveďou musí byť energetická politika EÚ, ktorá skombinuje vonkajší aj vnútorný rozmer. Hlavné prvky sa vytýčili v spoločnej správe vysokého predstaviteľa a Komisie z júna 2006. V rámci Európy potrebujeme jednotnejší a prepojenejší trh s energiou, na ktorom sa bude osobitná pozornosť venovať najodľahlejším krajinám a v rámci ktorého bude fungovať krízový mechanizmus na vysporiadanie sa s dočasnými výpadkami dodávok.

Nesmierne dôležitá je väčšia diverzifikácia palív, zdrojov dodávok a tranzitných trás rovnako ako dobrá správa vecí verejných, dodržiavanie zásad právneho štátu a investície v producentných krajinách. Tieto ciele sa v politike EÚ podporujú prostredníctvom angažovanosti v Strednej Ázii, na Kaukaze a v Afrike, ako aj v rámci Východného partnerstva a Únie pre Stredozemie. Energia predstavuje hlavný faktor vzťahov aj medzi EÚ a Ruskom. Naša politika by sa mala venovať tranzitným trasám vedúcim okrem iného cez Turecko a Ukrajinu. Mali by sme spolu s našimi partnermi vrátane Číny, Indie, Japonska a USA popri transparentných a kvalitne regulovaných globálnych trhoch presadzovať využívanie obnoviteľných zdrojov energie, nízkouhľikové technológie a energetickú účinnosť.

Zmena klímy

Dôsledky zmeny klímy na bezpečnosť sa určili už v ESS z roku 2003. Uplynulo päť rokov a riešenie tohto problému sa stalo naliehavším. V marci 2008 vysoký predstaviteľ a Komisia predložili správu Európskej rade, ktorá označila zmenu klímy za „prvok zvyšujúci hrozby“. Konfliktné situácie sa pôsobením prírodných katastrof, degradáciou životného prostredia a bojom o zdroje ešte viac zintenzívňujú, a to najmä pokiaľ sú sprevádzané chudobou a rastom populácie, čo má negatívne humanitárne, zdravotné, politické a bezpečnostné dôsledky vrátane zvýšenia migrácie. Zmena klímy môže viesť aj k sporom o obchodné trasy, morské oblasti a pôvodne nedostupné zdroje.

Rozšírili sme svoje schopnosti v oblasti predchádzania krízam a ich zvládania, ale je potrebné ešte skvalitniť schopnosti v oblasti analýz a včasného varovania. Tieto úlohy nemôže EÚ plniť osamotene. Musí zintenzívniť spoluprácu s krajinami, ktoré sú z tohto hľadiska najohrozenejšie, a zvýšiť ich schopnosť takého krízy zvládať. Zásadný prvok pri tom bude predstavovať medzinárodná spolupráca s OSN a regionálnymi organizáciami.

II. BUDOVANIE STABILITY V EURÓPE A MIMO NEJ

Silným mechanizmom vedúcim k stabilite, mieru a reformám na našom kontinente je aj naďalej proces rozšírenia.

Rokovania s Tureckom sa začali v roku 2005, odkedy sa otvorilo viacero kapitol. Pokrok na západnom Balkáne bol aj napriek svojmu pomalému tempu neustály. Prístupové rozhovory s Chorvátskom značne pokročili. Bývalá juhoslovanská republika Macedónsko získala štatút kandidátskej krajiny. S ostatnými krajinami západného Balkánu sa podpísali dohody o stabilizácii a pridružení. Srbsko sa priblížilo k splneniu všetkých podmienok, aby pokročilo k ustanoveniu hlbších vzťahov s EÚ. V Bosne a Hercegovine zohráva EÚ vedúcu úlohu, ale pri odstraňovaní prekážok, ktoré bránia reformám, sa aj napriek istému pokroku viac očakáva od miestnych vedúcich predstaviteľov.

Do Kosova vysielame našu najväčšiu civilnú misiu EBOP (EULEX) ku dnešnému dňu a naďalej tu budeme poskytovať významnú hospodársku pomoc. Nevyhnutnosťou v celom regióne je spolupráca a dobré susedské vzťahy.

Je aj v našom záujme, aby mali krajiny, s ktorými máme spoločné hranice, dobrú správu. Tento proces podporuje aj Európska susedská politika (ESP), ktorá sa začala vykonávať v roku 2004. Na východe sa na nej podieľajú všetky spôsobilé krajiny okrem Bieloruska, s ktorým v súčasnosti podnikáme kroky týmto smerom.

S Ukrajinou sa už dospelo ešte ďalej, pričom tesne pred finalizáciou sa nachádza ďalekosiahla dohoda o pridružení. O podobnej dohode sa čoskoro začnú rokovania s Moldavskou republikou. Ako doplnok k bilaterálnym politikám EÚ v čiernomorskej oblasti, ktorá má pre Európu osobitný význam, sa začala vykonávať politika Čiernomorská synergia.

Nové obavy vyvolávajú tzv. „zmrazené konflikty“ u našich východných susedov. Eskalácia napätia v Gruzínsku, týkajúca sa Abcházska a Južného Osetska, vyvrcholila v auguste 2008 do ozbrojeného konfliktu medzi Ruskom a Gruzínskom. EÚ stála na čele medzinárodnej reakcie, zabezpečovala sprostredkovanie medzi účastníkmi sporu, ako aj humanitárnu pomoc, civilnú monitorovaciu misiu a významnú finančnú pomoc. Naša angažovanosť bude pokračovať aj naďalej prostredníctvom ústrednej úlohy EÚ v rámci ženevského procesu. Vďaka aktívnej účasti EÚ v rámci rokovacieho formátu 5 + 2 a pomocnej hraničnej misii EÚ získalo impulz možné riešenie podnesterského konfliktu.

Oblasť Stredozemia, ktorá pre Európu predstavuje oblasť hlavného významu a príležitostí, naďalej prináša komplexné výzvy, medzi ktoré patrí nedostatočná politická reforma a nezákonná migrácia. EÚ a niektorí stredozemskí partneri, konkrétne Izrael a Maroko, pracujú na prehĺbení vzťahov na bilaterálnej úrovni. Prostredníctvom ESP sa posilnili reformy, ktoré sa pôvodne začali v rámci barcelonského procesu v roku 1995, ale regionálny konflikt spolu s narastajúcou radikalizáciou naďalej rozsievajú nestabilitu.

EÚ vďaka svojej úlohe v kvartete, spolupráci s Izraelom a Palestínskou samosprávou, Arabskou ligou a ostatnými regionálnymi partnermi, stála aj v centre úsilia zameraného na urovnanie konfliktov na Blízkom východe. Plne sa angažuje v annapoliskom procese s cieľom vytvoriť dva štáty a poskytuje trvalú finančnú a rozpočtovú pomoc Palestínskej samospráve a budovaniu kapacít okrem iného poskytnutím expertov v oblasti justície, polície a riadenia hraníc, ktorí pracujú na mieste. V Libanone zabezpečujú členské štáty ústredný prvok mierovej misie UNIFIL. Čo sa týka Iraku, EÚ podporuje okrem iného prostredníctvom misie EUJUST LEX politický proces, rekonštrukciu a právny štát.

Od roku 2003 predstavuje Irán čoraz väčší zdroj obáv. Jeho jadrový program sa stal predmetom viacerých rezolúcií Bezpečnostnej rady OSN a Medzinárodnej agentúry pre atómovú energiu (MAAE). Vývoj vojenskej jadrovej schopnosti by znamenal hrozbu pre bezpečnosť EÚ, ktorá je neakceptovateľná. EÚ spolu s USA, Čínou a Ruskom prijala dvojlíniový prístup, ktorý je kombináciou dialógu a zvyšujúceho sa tlaku. Vysoký predstaviteľ predložil Iránu ďalekosiahlu ponuku na znovuoobnovenie dôvery a súčinnosti s medzinárodným spoločenstvom. V prípade, že bude Irán s jadrovým programom pokračovať, bude rásť aj potreba prijatia dodatočných opatrení na podporu procesu OSN. Zároveň je potrebné, aby sme na účely budovania regionálnej bezpečnosti spolupracovali s ostatnými krajinami v regióne vrátane štátov v Perzskom zálive

V ESS sa stanovilo, že Európa má bezpečnostné záujmy, ktoré presahujú jej bezprostredných susedov. V tejto súvislosti stojí na poprednom mieste Afganistan. Európa prijala dlhodobý záväzok zabezpečiť stabilitu tejto krajiny. Členské štáty EÚ poskytujú misii NATO významný príspevok, pričom sa EÚ angažuje aj v oblasti správy a rozvoja na všetkých úrovniach. EÚ rozširuje aj svoju policajnú misiu. Toto úsilie nemôže uspieť bez plnej afganskej angažovanosti, ako ani bez podpory susedných krajín – najmä Pakistanu, ale aj Indie, krajín Strednej Ázie a Iránu. Pozitívny prvok z hľadiska udržania strategickej rovnováhy v posledných rokoch určite predstavujú zlepšené vyhliadky dobrých vzťahov medzi Indiou a Pakistanom.

Väzba medzi bezpečnosťou a rozvojom

V ESS a v Konsenze o rozvoji z roku 2005 sa stanovilo, že udržateľný rozvoj nie je možný bez mieru a bezpečnosti a trvalo udržateľný mier sa nemôže nastoliť bez rozvoja a odstránenia chudoby. Rozvoj je naďalej podkopávaný ohrozením verejného zdravia, najmä pandémiami. Základným prvkom tejto rovnice sú aj ľudské práva. V mnohých oblastiach, kde prebieha alebo sa práve skončil konflikt, musíme riešiť otriasajúce sexuálne násilie, ktoré sa zneužíva ako zbraň na zastrašenie a vydesenie. Zásadnou požiadavkou je účinné vykonávanie rezolúcie Bezpečnostnej rady OSN č. 1820 o sexuálnom násilí v ozbrojených konfliktoch.

Konflikty často súvisia s nestabilitou štátu. Krajiny ako Somálsko sa ocitli v bludnom kruhu slabej správy vecí verejných a opakujúcich sa konfliktov. Vyvinuli sme úsilie na jeho prelomenie prostredníctvom rozvojovej pomoci a opatrení na zlepšenie bezpečnosti. Kľúčovou časťou stabilizácie a obnovy po konflikte je reforma sektora bezpečnosti a odzbrojenie, demobilizácia a reintegrácia, ktoré boli ústredným bodom misíí v Guinei-Bissau či Konžskej demokratickej republike. Toto úsilie je najúspešnejšie, keď sa vykonáva v partnerstve s medzinárodným spoločenstvom a zainteresovanými stranami na miestnej úrovni.

Skrytou príčinou konfliktu často býva bezohľadná ťažba prírodných zdrojov. Napätie rastie v súvislosti s vodou a surovinami a vyžaduje si mnohostranné riešenia. Inovačný model na riešenie tohto problému ponúkajú Kimberlejský proces a Iniciatíva za transparentnosť v ťažobnom priemysle.

Pirátstvo

V ESS sa poukázalo na pirátstvo ako nový prvok organizovanej trestnej činnosti. Pirátstvo je ďalším príkladom, keď zlyhá štát. Až 90 % svetového obchodu sa spolieha na námorné trasy. Pirátstvo v Indickom oceáne a Adenskom zálive v posledných mesiacoch vyvolalo tlak na riešenie tohto problému a malo negatívne dôsledky na humanitárnu pomoc poskytovanú Somálsku. EÚ reagovala, a to aj prostredníctvom misie ATALANTA, prvej námornej misie EBOP, ktorej cieľom je vytlačiť pirátstvo z pobrežných vôd Somálska, pričom reagovali aj ostatné postihnuté krajiny a iní medzinárodní aktéri vrátane NATO.

Ručné a ľahké zbrane, kazetová munícia a nášľapné míny

Európska rada v decembri 2005 prijala stratégiu EÚ na boj proti nedovolenému hromadeniu ručných a ľahkých zbraní a ich munície a nedovolenému obchodovaniu s nimi. V kontexte jej vykonávania EÚ podporuje akčný program OSN zameraný na riešenie tohto problému. EÚ bude aj naďalej rozvíjať aktivity zamerané na boj proti hrozbám, ktoré predstavujú nezákonné ručné a ľahké zbrane.

EÚ poskytla výraznú podporu myšlienke medzinárodnej zmluvy o obchode so zbraňami a rozhodla sa napomôcť proces vedúci k jej prijatiu. Je taktiež hlavným darcom v súvislosti s činnosťami zameranými proti mŕtvici. Na celom svete aktívne podporuje a presadzuje Ottawský dohovor o protipechotných mŕtvici. Významným krokom vpred, pokiaľ ide o reakciu na humanitárne problémy spôsobené kazetovou muníciou, ktoré vyvolávajú veľké obavy všetkých členských štátov EÚ, je Dohovor o kazetovej munícii z Osla, ktorý sa dohodol v máji 2008 v Dubline. Ďalším dôležitým krokom by bolo prijatie protokolu o tomto druhu munície v rámci OSN, do ktorého by sa zapojili všetky hlavné vojenské mocnosti.

III. EURÓPA V MENIACOM SA SVETE

Pri hľadaní odpovedí na meniace sa bezpečnostné prostredie musíme dosiahnuť väčšiu účinnosť – medzi sebou doma, s našimi susedmi, ako aj na celom svete.

A. Účinnnejšia a schopnejšia Európa

Naša schopnosť reagovať na výzvy sa v posledných piatich rokoch rozvinula a musí sa rozvíjať aj naďalej. Prostredníctvom inštitucionálnej koordinácie a strategickjšieho rozhodovania musíme posilniť vlastnú súdržnosť. Rámec na dosiahnutie tohto cieľa poskytujú ustanovenia Lisabonskej stratégie.

Ústredným prvkom nášho prístupu musí byť včasné predchádzanie hrozbám vznikajúcim z nových zdrojov konfliktov. V tejto súvislosti je nesmierne dôležité budovanie mieru a odstraňovanie chudoby. Každá situácia si vyžaduje, aby sme jednotným spôsobom využívali nástroje, ktoré máme k dispozícii, vrátane politických, diplomatických, rozvojových a humanitárnych nástrojov, nástrojov na riešenie kríz, hospodárskej a obchodnej spolupráce a nástrojov civilného a vojenského zvládania kríz. Mali by sme posilniť aj svoje schopnosti v oblasti rozvíjania dialógu a mediácie. Osobitný zástupca EÚ využíva silu vplyvu EÚ v rôznych regiónoch, kde prebiehajú konflikty. Dôležitú úlohu ako aktéri a partneri musia zohrať aj občianska spoločnosť a mimovládne organizácie. Významný príspevok majú aj volebné pozorovateľské misie pod vedením poslancov európskeho parlamentu.

Úspech EBOP, ktorá tvorí integrálnu súčasť Spoločnej zahraničnej a bezpečnostnej politiky, sa odzrkadľuje aj vo zvyšujúcom sa dopyte po našej pomoci. Misiou v Gruzínsku sa potvrdilo, čo sa dá dosiahnuť, keď konáme spoločne s potrebným politickým odhodlaním. Čím komplexnejšie výzvy však pred nami stoja, tým musíme byť flexibilnejší. Je potrebné, aby sme si v závislosti od zdrojov stanovili priority medzi záväzkami. Vďaka bojovým skupinám a oddielom civilného nasadenia sa zvýšila naša schopnosť urýchlenej reakcie.

Kľúčom k úspechu sú vhodné a efektívne štruktúry velenia a štáby. Je potrebné, aby sme zvýšili svoju schopnosť vhodne kombinovať civilných a vojenských odborníkov, a to už od prvopočiatočnej fázy prípravy misie, cez jej plánovanie až po uskutočnenie. Túto stránku EBOP rozvíjame prostredníctvom zavádzania vhodných administratívnych štruktúr, finančných mechanizmov a systémov. Existuje taktiež priestor na zlepšenie prípravy, pričom môžeme stavať na Európskej akadémii bezpečnosti a obrany a novej európskej iniciatíve na výmenu mladých dôstojníkov, na ktorej vytvorenie slúžil ako model program Erasmus.

Musíme naďalej pracovať na začleňovaní otázok týkajúcich ľudských práv do všetkých činností vyvíjaných v tejto oblasti (vrátane misií EBOP), pričom musíme vychádzať z prístupu orientovaného na ľudí, ktorý je v súlade s myšlienkou ich bezpečnosti. EÚ uznáva úlohu žien v otázkach budovania mieru. V tejto súvislosti je nesmierne dôležité účinné vykonávanie rezolúcie BR OSN č. 1325 o ženách, mieri a bezpečnosti a rezolúcie č. 1612 o deťoch v ozbrojených konfliktoch.

Pokiaľ ide o civilné misie, musíme mať schopnosť zostaviť vyškolený tím disponujúci širokou škálou spôsobilostí, v krátkom časovom horizonte ho nasadiť a udržať ho na mieste dlhé obdobie. Potrebujeme zabezpečiť plnú interoperabilitu medzi národnými kontingentmi. V tomto kontexte sa členské štáty na účel poskytnutia odborníkov, ktorých budú podporovať ďalší pracovníci pripravení na nasadenie, zaviazali vypracovať národnú stratégiu, ktorá sa bude zaoberať aj otázkami rozpočtovania a obstarávania. S cieľom zabezpečiť včasné nasadenie misií by sa mali zefektívniť spôsoby získavania a obstarávania zariadení.

Pokiaľ ide o vojenské misie, musíme naďalej posilňovať naše úsilie v oblasti kapacít, ako aj vzájomnú spoluprácu a dojednania o rozdelení nákladov. Na základe skúseností sa ukázalo, že je potrebné spraviť ešte viac, a to najmä v oblasti kľúčových kapacít, medzi ktoré patrí strategická letecká preprava, helikoptéry, vesmírne kapacity a námorná kontrola (ďalšie podrobnosti o týchto otázkach sa nachádzajú vo Vyhlásení o posilnení schopností). Tieto snahy musí podporiť aj konkurencieschopný a mohutný európsky obranný priemysel, ktorý viac investuje do výskumu a vývoja. Od roku 2004 Na čele tohto procesu úspešne stojí od roku 2004 Európska obranná agentúra, ktorá by mala naďalej v tejto práci pokračovať.

B. Väčšia angažovanosť so susedmi

Prostredníctvom ESP sa posilnili jednotlivé vzťahy s EÚ na bilaterálnej úrovni. Tento proces teraz musí viesť k vybudovaniu regionálnej integrácie.

Únia pre Stredozemie, ktorá vznikla roku 2008, dáva vďaka svojej rozsiahlej agende, ktorá okrem iného zahŕňa otázky námornej bezpečnosti, energie, vody a migrácie, obnovený politický impulz zameraný na tento cieľ vo vzťahoch s južnými susedmi. Jej dôležitým prvkom budú aj otázky hrozieb pre bezpečnosť, napríklad zo strany terorizmu.

Východné partnerstvo predpokladá skutočne veľkú zmenu vo vzťahoch s našimi východnými susedmi a zásadné skvalitnenie politických, hospodárskych a obchodných vzťahov. Cieľom je posilniť prosperitu a stabilitu uvedených krajín, a tým i bezpečnosť EÚ. Predmetné návrhy zahŕňajú širokú škálu oblastí dvojstrannej a mnohostrannej spolupráce vrátane energetickej bezpečnosti a mobility osôb.

Dosiahnutie trvalej stability u našich susedov si bude vyžadovať neutíchajúce úsilie zo strany EÚ v spolupráci s OSN, OBSE, USA a Ruskom. Naše vzťahy s Ruskom sa v dôsledku konfliktu s Gruzínskom zhoršili. EÚ od Ruska očakáva, že bude dodržiavať svoje záväzky spôsobom, ktorý bude viesť k obnoveniu potrebnej dôvery. Naše partnerstvo by malo vychádzať z rešpektovania spoločných hodnôt, a to najmä ľudských práv, demokracie a právneho štátu a zásad trhovej ekonomiky, ako aj zo spoločných záujmov a cieľov.

Je potrebné, aby sme vyvíjali trvalé úsilie zamerané na riešenie konfliktov v Zakaukazsku, Moldavskej republike a konflikte medzi Izraelom a arabskými štátmi. Tak ako všade inde, aj tu bude kľúčom plné zapojenie s USA. V každom prípade musí trvalé riešenie spojiť všetky strany v regióne. Na rozdiel od Iránu zohrávajú krajiny ako Turecko, Egypt, Jordánsko, Saudská Arábia a Katar v tomto regióne čoraz významnejšiu úlohu. Výnimočnú príležitosť predstavuje spolupráca s Tureckom – okrem iného i prostredníctvom Aliancie civilizácií.

C. Partnerstvo v záujme účinného multilateralizmu

V ESS sa Európa vyzvala, aby prispela k účinnejšiemu multilaterálnemu poriadku na svete. Pri dosahovaní tohto cieľa sme od roku 2003 posilnili naše partnerstvá. Naším kľúčovým partnerom v tejto ako aj iných oblastiach sú USA. Všade tam, kde sme spolupracovali, predstavovali EÚ a USA ohromujúcu silu dobra na svete.

Na špičke medzinárodného systému stojí OSN. Všetko, čo EÚ v oblasti bezpečnosti podniká, je prepojené z cieľmi OSN. V súlade s vyhlásením EÚ a OSN z roku 2007 EÚ úzko spolupracuje s OSN vo všetkých hlavných ohniskách vrátane Kosova, Afganistanu, KDR, Sudánu/Dárfúru, Čadu a Somálska, pričom sa zlepšili inštitucionálne väzby. EÚ podporuje všetkých 16 prebiehajúcich mierových operácií.

Spolupráca EÚ a NATO pri riešení konkrétnych otázok na Balkáne a v Afganistane prebiehala dobre, aj keď formálne vzťahy nezaznamenali pokrok. V mene spoločných bezpečnostných záujmov potrebujeme posilniť toto strategické partnerstvo a dosiahnuť lepšiu operačnú spoluprácu pri plnom rešpektovaní rozhodovacej autonómie oboch organizácií, pričom je potrebné ďalej rozvíjať vojenské schopnosti. Od roku 2003 sa nám podarilo prehĺbiť vzťah s OBSE, a to najmä v Gruzínsku a Kosove.

Významne sa rozšírili vzťahy s Čínou. Väzby s Kanadou a Japonskom sú úzke a trvalé. Rusko je dôležitým partnerom v globálnych otázkach. Vo vzťahoch s Indiou zostáva ešte priestor na ďalší rozvoj. Vzťahy s inými partnermi – okrem iného s Brazíliou a Juhoafrickou republikou a v Európe s Nórskom a Švajčiarskom – nabrali od roku 2003 na význame.

EÚ užšie spolupracuje aj s regionálnymi organizáciami a najmä Africkou úniou. Prostredníctvom spoločnej stratégie EÚ – Afrika podporujeme rozšírenie afrických spôsobilostí pri zvládaní kríz, ktoré zahŕňajú regionálne pohotovostné zbory a včasné varovanie. Vďaka stratégii prijatej v roku 2007 sme prehĺbili väzby s partnermi v Strednej Ázii, s ktorými vedieme posilnený politický dialóg a pracujeme na otázkach týkajúcich sa okrem iného vody, energie, právneho štátu a bezpečnosti. Aktivity EÚ v ďalších častiach sveta zahŕňajú rozvoj spolupráce so združením ASEAN, združením SAARC (ktorá sa týka regionálnych otázok, napr. Barmy) a Latinskou Amerikou. Získané skúsenosti stavajú EÚ pri presadzovaní regionálnej integrácie do osobitnej úlohy. Tam, kde sa iní snažia v súlade ich špecifickými okolnosťami s nami súťažiť, my by sme ich mali podporiť.

Medzinárodný systém, ktorý vznikol po skončení Druhej svetovej vojny, čelí tlakom na viacerých frontoch. Otvorila sa otázka zastúpenia v medzinárodných inštitúciách. Je potrebné zlepšiť legitímnosť a účinnosť a zefektívniť rozhodovací proces na multilaterálnych fórach. To znamená viac sa oň deliť a zaangažovať ostatných. Ak čelíme spoločným problémom, neexistujú iné ako spoločné riešenia.

Kľúčovými prioritami sú zmena klímy a dokončenie dauhauského kola rokovaní WTO. Čo sa týka prvej uvedenej priority, EÚ uskutočňuje rokovania, ktoré by mali viesť k novej medzinárodnej dohode, pričom musí využiť všetky prostriedky na to, aby sa v Kodani v roku 2009 dosiahol ambiciózny výsledok. Mali by sme pokračovať v reforme systému OSN, ktorá sa začala v roku 2005, a zabezpečiť, aby si Bezpečnostná rada zachovala rozhodujúcu úlohu a primárnu zodpovednosť za zachovanie medzinárodného mieru a bezpečnosti. Popri rozšírenom úsilí EÚ o posilnenie medzinárodnej spravodlivosti a ľudských práv by sa mala ešte zvýšiť účinnosť Medzinárodného trestného súdu. Je potrebné, aby sa Medzinárodný menový fond a ostatné finančné inštitúcie prispôsobili novej realite. Mala by sa transformovať skupina G8. A musíme naďalej vyvíjať kolektívne úsilie zamerané na splnenie rozvojových cieľov tisícročia.

Tieto otázky, ktoré sa rovnako dotýkajú domácej ako zahraničnej politiky, nie sú obmedzené hranicami. Sú dôkazom toho, ako v dvadsiatom prvom storočí viac ako kedykoľvek predtým musí zvrchovanosť zahŕňať aj prvok zodpovednosti. Pokiaľ ide o základné ľudské práva, EÚ by mala dosiahnuť pokrok, čo sa týka dohody dosiahnutej na Svetovom samite OSN v roku 2005, v ktorej sa hovorí, že ochrana obyvateľstva pred genocídou, vojnovými zločinmi, etnickými čistkami a zločinmi proti ľudskosti je našou spoločnou zodpovednosťou.

Zásadným aspektom je udržanie si podpory verejnosti v otázke našej celosvetovej angažovanosti. V moderných demokraciách, v ktorých zohrávajú pri tvarovaní politiky významnú úlohu médiá a verejná mienka, predstavuje záväzok voči verejnosti dôležitý prvok pre dodržanie našich záväzkov v zahraničí. Vysielame policajných a justičných odborníkov a vojakov do nestabilných zón po celom svete. Úlohou vlád, parlamentov a inštitúcií EÚ je vysvetliť, ako to prispieva k bezpečnosti doma.

Pred piatimi rokmi sa v ESS stanovila vízia EÚ ako sily za spravodlivejší, bezpečnejší a zjednotenejší svet. Odvtedy sme urazili veľký kus cesty. Ale svet okolo nás sa rýchlo mení, hrozby sa vyvíjajú a moc sa presúva. Aby sme zaručili Európe bezpečnosť v lepšom svete, musíme sa pri tvarovaní udalostí usilovať viac. A musíme sa usilovať teraz.